

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 10.12.2020

Keski-Suomen liiton sekä alla lueteltujen kuntien ja toimijoiden yhteinen lausunto koulutuspoliittiseen selontekoon. Mainituilla toimijoilla on tiiviisti toimiva yhteistyöverkosto, jonka muodostavat sivistystoimien virkajohto ja muut vastuunalaiset johtajat. Verkostoa koordinoi Keski-Suomen liitto.

Hankasalmen kunta, Joutsan kunta, Jämsän kaupunki, Keuruun kaupunki, Laukaan kunta, Multian kunta, Petäjäveden kunta, Pihtiputaan kunta, Saarijärven kaupunki, Viitasaaren kaupunki, Äänekosken kaupunki, Jyväskylän kesäyliopisto

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle toimitetaan oikeusministeriön ylläpitämässä Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelussa 22.1.2021 mennessä. Lausunto on pyydetty määrämuodossa selonteon jäsentelyä mukaillen.

Yhdessä lausumme seuraavaa:

YLEISET SELONTEKOA KOSKEVAT KOMMENTIT

Kuten lausunnossa todetaan meneillään on useita merkittäviä rakenteellisia toimintaympäristöä muuttavia prosesseja kuten sote-uudistus, lapsiperhepalvelujen uudistaminen ja työllisyyden hoidon kunta-valtiosuhteen uudelleen arviointi ja työllisyyden kuntakokeilujen lopputulema. Lisäksi yhteiskunnalliset muutokset kuten koulutuksen paikkaan sitomattomuuden tarpeet sekä digitalisaation haasteet luovat koulutuksen järjestäjille lukuisia haasteita. Myös väestörakenteen muutokset, maahanmuutto sekä ikäluokkien pieneneminen aiheuttavat tarpeita erilaisille ratkaisuille eri kokoisissa kunnissa. Samanaikaisesti on huomioitava sekä lasten ja nuorten ikäluokkien lähtökohdiltaan hyvin erilaiset tarpeet että työikäisten osaamisen vahvistamisen ja ikääntyvän väestön sivistykselliset tarpeet.

Selonteossa todetaan, että kaikilla on mahdollisuus kehittää ja uudistaa osaamistaan työuran eri vaiheissa riippumatta taustasta, työpaikasta tai elämäntilanteesta. Lähtökohtaa pidetään hyvänä ja kannatettavana. Koulutuksen alueellinen ja paikallisen saavutettavuus on turvattava. On tärkeää että niin rahoitukselliset kuin rakenteelliset ratkaisut tukevat aidosti koulutuksen alueellista ja paikallista saavutettavuutta. Koulutuksella on myös alueiden kehittymisen kannalta merkittäviä vaikutuksia.

Sote-uudistuksen myötä korostuvat opetustoimen tehtävien lisäksi myös muut sivistystoimialan tehtävät - kulttuuri, liikunta ja nuorisopalvelut – ja näiden keskinäinen yhteistyö. Uudistuksia tehtäessä on tärkeää jo suunnitelmavaiheessa rakentaa yhteistyömalleja ja yhdyspintoja. Rakennemuutoksissa kuntakentän toimijoiden näkökulmat, osaaminen ja tarpeet on huomioitava.

Selonteossa nousee vahvasti esiin koulutuksen ja tutkimuksen merkitys suomalaisen yhteiskunnan vakaudelle ja hyvinvoinnille ja niihin liittyen tarve varmistaa riittävä resurssi menestymiselle myös jatkossa. Koulutuksen merkityksen tunnistaminen ja tunnustaminen on vaikuttavin yhteinen nimittäjä koulutuspoliittisen tulevaisuuden parlamentaarisisessa yhteisessä näkymässä.

Koulutuksen ja osaamisen tunnustetun merkityksen pohjalta pitäisi selkeästi linjata yhteinen parlamentaarinen tahtotila julkisen koulutus- ja tutkimusjärjestelmän suhteellisesta rahoitustasosta pitkällä aikavälillä. Rahoituksen pysyvyyden ja riittävyyden osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että huolimatta lasten ja nuorten ikäluokkien pienenemisestä työikäisten osaamisen kehittäminen työelämän muutoksissa ja kasvava joukko ikääntyviä ihmisiä tulee tarvitsemaan koulutus/sivistyspalveluja jo pelkästään pysyäkseen täysivaltaisina yhteiskunnan jäseninä digitalisaation kehittyessä alati kiihtyvää tahtia

Digitalisaation rohkeat tavoitteet, koulutuksen saavutettavuus, yhä tärkeämpi kansainvälinen toiminta ja muut kunnianhimoiset tavoitteet sekä varhaisen vaiheen ja perusopetuksen laadun varmistamisesta koulutuksen kulmakivenä vaativat pitkäjänteistä panostusta ja rahoituksen vakautta.

Selonteon visiosta ja tavoitetilasta vuoteen 2040

Kaikilla on oikeus oppia ja kasvaa sekä saada tarvitsemansa tuki ja ohjaus on vahva perusta koulutuspolitiikalle. Sen toteutuminen tarvitaan, jotta ko. luvussa todettu selonteon visio ja tavoitetila vuoteen 2040 on mahdollista toteuttaa. Lukua tulisi selkeyttää, jotta visio ja tavoitetila hahmottuisivat paremmin.

Ylipäättään selontekoon tarvittaisiin yhteenveto ja tiivistelmä. Tämä on perusteltua, kun otetaan huomioon selonteon laajuus.

Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen lainsäädännön kokonaisuudistus on tarpeen eheän oppimispolun muodostumiseksi. Kaikille lapsille on taattava oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseksi on syytä hyödyntää tutkittuun tietoon perustuvia toimenpiteitä. *Selonteossa todetaan lapsi- ja perheystävällisen yhteiskunnan toteutumisen edellyttävän sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen, kuntien ja maakuntien alueiden yhteistyötä.* Kuntakentällä yhteistyöhön on rakentunut hyvin toimivia, mutta hyvinkin erilaisia malleja riippuen kunnan koosta tai toiminnan organisointimallista. Selonteossa nostetaan esille myös poikkihallinnollinen ammattilaisverkosto hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi sekä kiusaamisen ehkäisemiseksi.

Lausunto: Poikkihallinnollista työtä tekeviä ammattilaisia oppilas- ja opiskeluhuollosta siirtyy sote- maakuntien työntekijöiksi. Tulee varmistaa, että kunnan ja maakunnan välinen yhteistyö toimii ja riittävät ja jatkuvat resurssit on varmistettu tähän työhön. Uudistuksen ei tule aiheuttaa sitä, että esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuus vaikeuttaa yhteistyötä. Uudistuksissa on huomioitava kuntien erilaiset lähtökohdat ja resurssit ja pyrittävä kuntia kuunnellen yhteistyössä toimivien uusien mallien rakentamiseen.

Tavoitteena oleva lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen on mahdollista uudessa maakuntarakenteessa toteuttaa kohdentamalla matalan kynnyksen perhetyötä tai vastaavaa lasten ja nuorten arjen rakenteisiin eli varhaiskasvatukseen ja kouluihin. Tämän suuntaisia kokeiluja ja ratkaisuja on kunnissa käynnissä. Kysymys on näkökulman vaihdoksesta korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön. Se tarkoittaisi luonnollisesti resurssien kohdentamisessa uudenlaista lähestymistapaa sote-sivistys . Selonteko esittää toki toimenpiteinä matalan kynnyksen palveluja, ennaltaehkäisyä, ammattilaisverkostoja mutta ne jäävät vaillinaiseksi selonteon luonteen vuoksi ts. käytännön toimenpiteiden puuttuessa. Selonteko esimerkiksi lupaa sitouttavan koulu-yhteistyön mallin mutta ei avaa sitä. Lausunnon antajat eivät voi asiaa sen kummemmin näin ollen arvioida. Koulussa tehtävän nuorisotyön merkityksen esiin nostamatta jättäminen ihmetyttää.

Lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistus mahdollistaa OKM:n ja VM:n yhteistyön ja tehtävänjaon tarkastelun ja uudistamisen. Rahoituksen painopistettä siirretään perusrahoitukseen ja pitkäjänteisen kehittämisen tukemiseen avustushakujen sijaan.

Lausunto: Erittäin kannatettavaa. Ohjataan opetuksen järjestäjiä pitkäjänteisen kehittämissuunnitelman laadintaan yksittäisillä hankkeilla ohjaamisen sijaan. Rahoituksen painopisteen siirtyminen hankeperusteisesta perusrahoitukseen on odotettu ja tarpeellinen toimenpide kuntien yhdenvertaisten kehittymismahdollisuuksien vuoksi.

Avustusten osalta tulee mahdollistaa laajoja eri koulutusmuotoja/asteita läpileikkaavia ja useammaksi vuodeksi kerrallaan myönnettäviä hankkeita ja avustuksia. Lisäksi soteuudistuksen mukanaan tuomat muutokset on huomioitava hanke/avustustoiminnassa esim. lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, oppilas- ja opiskeluhuollon yhtenäinen polku.

Palvelujen laadulle ja yhdenvertaisuudelle asetettavat tavoitteet ovat kannatettavia, mutta niiden mittaaminen voi olla kriittinen kohta.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen järjestäminen lähipalveluna pitäisi määritellä tarkemmin ja arvioida myös kustannuksia.

Laatukriteereiden käyttöönotto

Lausunto: Yhtenäiset laatukriteerit antavat opetuksen järjestäjille työkalun arvioida omaa toimintaansa. Kriteereillä ei ohjata liikaa kuntien itsemääräämisoikeutta vaan ohjataan resurssien kohdentamista tasavertaisesti. Erityisen tuen ja oppilas- ja opiskeluhuollon osalta esimerkiksi vaihtelua on runsaasti. Myös opetustuntien, oppilasryhmien koon ja muiden osalta ohjaus voi olla perusteltua. Opetuksen järjestäjälle tulee edelleen olla mahdollista järjestellä opetuksen toteutusta joustavasti. Esimerkiksi joustavat järjestelyt voivat mahdollistaa ajoittain ryhmäkokojen vaihtelemisen tilanteen mukaan. Talouden ja toiminnan yhteensovittaminen tulee joka tapauksessa olemaan edelleen haasteellista. Mikäli sitovaa ohjausta lisätään, tulee rahoituksen riittävyyteen kiinnittää erityistä huomiota. Velvoitteiden kiristäminen (esim. henkilömitoitukset) ei voi tapahtua ilman niiden täysimääräistä rahoitusta.

Varhaiskasvatukseen osallistumisen lisääminen mm. maksuttomalla varhaiskasvatuksella

Lausunto: Kuinka rahoitus turvataan? Millä tavoin kuitenkin mahdollistetaan myös halu olla lapsen kanssa kotona pidempään? Aiotaanko kotihoidon tukijärjestelmä purkaa? Tilannekohtaisesti voi olla myös hyviä perusteita toimia toisin. Varhaiskasvatuksen osallistumisen lisääminen mm. varhaiskasvatuksen maksuttomuudelle nostaa esiin lukuisia kysymyksiä mm. rahoituksesta paitsi tulojen vähentymisen niin palvelutarpeen lisääntymisen näkökulmista. Nämä tekijät tulee ottaa täysimääräisesti huomioon. Lisäksi osallistumisen lisääminen luo haasteensa kelpoisen henkilökunnan saatavuuteen. Asiaan liittyy myös perhepoliittisia ja perheiden omiin valintoihin liittyviä seikkoja.

Lukutaito on kaiken oppimisen perusedellytys. Kohdennetaan lisäresursseja lukutaitoa edistäviin toimiin varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa. Varmistetaan kaikille oppilaille riittävät perustaidot aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa.

Lausunto: Koulutuksen järjestäjien kyky kohdentaa resursseja, osaamista ja henkilökuntaa esimerkiksi erityistä- ja tehostettu tukea tarvitseville oppilaille vaihtelevat. Erityisopetuksen ja tuen mahdollisuudet ja saavutettavuus on turvattava. Esimerkiksi Opetushallituksen alaisten ohjaus- ja palvelukeskusten palvelut ja niiden saavutettavuus ja kohtuuhintaisuus on turvattava kaikille kunnille. Lukutaidon osalta tarkoitetaan toivottavasti monilukutaitoa (kuvalukutaito, digitaalinen, audio jne.) koska ne ovat yhä tärkeämpiä perustaitoja. Eri koulutuksen järjestäjiä ja lapsia ja nuoria yhdenvertaisesti kohtelevana keinona lukutaidon edistämiseksi olisi äidinkielen minimituntimäärän uudelleen arviointi. Asia, joka on valtiovallan käsissä. Tämä jätetään selonteossa kuitenkin toteamatta selonteon luonteen vuoksi.

Haasteena varhaiskasvatuksessa on myös pätevän henkilökunnan riittävyys, johon pitää pystyä vastaamaan mm. koulutuksella. Eri koulutuksen järjestäjiä ja lapsia ja nuoria yhdenvertaisesti kohtelevana keinona lukutaidon edistämiseksi olisi äidinkielen minimituntimäärän uudelleen arviointi. Asia, joka on valtiovallan käsissä. Tämä jätetään selonteossa kuitenkin toteamatta selonteon luonteen vuoksi.

Haasteena varhaiskasvatuksessa on myös pätevän henkilökunnan riittävyys, johon pitää pystyä vastaamaan mm. koulutuksella. Koulutuksen tulee kattaa maan eri osat. Tärkeää on, että varhaiskasvatuksen osalta on mahdollisuus joustavasti täydentää aiempia opintoja ja pätevyitä varhaiskasvatuksen eri tehtäviin, kuten päiväkodin johtajan kelpoisuuteen. Alalle pitää saada pätevää henkilökuntaa ja myös hyvää johtamisosaamista.

Selonteossa todetaan, että tavoitteena on, että jokainen suomalainen lapsi ja nuori saa maailman parasta varhaiskasvatusta ja koulutusta lähipalveluna. Tavoitteena tämä on paljon luvattu, ottaen huomioon ne muutostekijät, joita selonteossa tuodaan esiin. Selonteko näyttäisi myös jättävän määrittelemättä, mitä lähipalvelulla tarkoitetaan. Lähipalvelulla on myös hintansa, joten rahoitus tulee taata.

Toisen asteen koulutus

Kokonaisvaltaisella toisen asteen koulutuksen toimintatapojen ja rakenteiden uudistamisella vastataan yleissivistäviin ja ammatillisiin tavoiteisiin ja jatkuvan oppimisen uudistuksen tarpeisiin. Lisäksi vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Oppimisen ja osaamisen kehittämisen tukena hyödynnetään laajasti teknologiaa, mikä osaltaan turvaa koulutuksen saavutettavuutta. Samalla vahvistetaan yhteisöllisyydenmuotoja. Digitaalisia oppimisympäristöjä ja -ratkaisuja kehitetään vastamaan erilaisten oppijoiden tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan muodostamaan nykyistä laajempia kokonaisuuksia ja tiivistämään yhteistyötä työelämän kanssa.

Lausunto: Yleisellä tasolla tavoitteet ovat kannatettavia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä koulutuksen tasa-arvoon, saavutettavuuteen ja yhteisöllisyyden kehittämiseen. Koulutuksellinen tasa-arvo ja saavutettavuus tulisi varmistaa toisella asteella maantieteestä huolimatta.

Tavoite: " Sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen järjestäjiä on oleellisesti nykyistä vähemmän"

lausunto: Digitaalisten sovellusten ja oppimisalustojen kehittyessä opiskelu voi olla nykyistä edelleen monimuotoisempaa. Kuten aiemmin selonteossa on todettu, monimuotoisuus ja itseohjautuvuus eivät kuitenkaan sovi kaikille opiskelijoille, vaan on lisännyt esimerkiksi pudokkuutta. Siksi riittävään kontaktiopetukseen tulee edelleen panostaa ja tukea tätä monimuoto-opiskelulla niillä opiskelijoilla, joilla se sujuu.

Harvaan asutun maaseutumaisen kunnan nuorille on tärkeää se, että koulutuksen saavutettavuudesta ei tule keskeinen opiskelupaikan ja -alan valintakriteeri. Pienempien kuntien mahdollisuutta ylläpitää omaa lukiota tulee voida tukea siten, että yhteistyössä muiden opetuksen järjestäjien kanssa saadaan laajennettua opetustarjontaa ja silti pitää yllä omaa yksikköä, joka usein toimii yhdessä perusopetuksen koulun kanssa taaten kelpoisuusehdot täyttävän opetushenkilöstön rekrytointimahdollisuuden. Mikäli hallinnollisesti halutaan tehdä keskittämistä, tulee ohjata kuitenkin säilyttämään pitkien välimatkojen päässä toimivia toisen asteen opiskelumahdollisuuksia. Mikäli lukion ja ammatillisen opiskelun integraatiota lisätään, voi mahdollisuutena olla myös ammatillisen koulutuksen yhteisten aineiden opiskelu lukion yhteydessä (Kopahanke 2020-2021). Maaseudulla heikosti toimiva julkinen liikenne ei tue 16 vuotiaan perusopetuksen päättävän opiskelijan mahdollisuutta käydä opiskelemaan kotoa kävin vaan vaatii muuttoa opiskelupaikkakunnalle. Järjestäjäkentän mahdollista arviointia tehtäessä on perusteltua ottaa huomioon myös soteuudistuksen myötä kuntien uudistuva rooli ja mitä tehtäviä ylipäätään on uudistuksen jälkeen kuntiin jäämässä. Muutokset järjestäjäkentässä voivat vaikuttaa myös kielteisesti kuntien elinvoimaisuuteen.

Yhdistelmätutkintoa suorittavien toisen asteen opiskelijoiden rahoituksen selkiyttäminen eli yksikköhintarahoitus suoraan sinne missä opiskelija kulloinkin on. Esimerkiksi Koski-järjestelmän kehittyminen tarjonnee uusia mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden hyvinvointi nähdään luonnoksessa liiaksi opiskeluhuollon asiana. Opiskeluhuollossa korostuu nyt liikaa yksilötyö. Näin tulee varmaan olemaan jatkossakin, koska psykologeja ja kuraattoreita ei riitä riittävästi joka paikkaan. Opiskelijoiden hyvinvointia pitää ylläpitää myös muilla tavoin. Opiskelijoiden tulisi saada riittävä tukea ja ohjausta ja se edellyttää, että yhdellä opinto-ohjaajalla ei ole liikaa ohjattavia. Riittävä tuki ja ohjaus mm. opinto-ohjaajaa kohden olisi max. 250 opiskelijaa.

Maahanmuuttajat nähdään luonnoksessa kovin kapea-alaisesti, hoiva-alan pelastajina. Maahanmuuttajilla on usein kuitenkin jopa enemmän akateemista kunnianhimoa kuin kantaväestöllä.

Toimenpide (s. 25) "Kehitetään lukiokoulutuksen rakenteita ja sisältöjä huomioiden ihmisten ja yhteiskunnan sivistystarpeet"

Lausunto: Uuden lukiolain näkymistä ja toimeenpanosta olisi hyvä tehdä tilannearviota esimerkiksi jatko-opintokelpoisuuden korostumisesta lukiokoulutuksessa ja lukion erityisen vahvasta ylioppilaskirjoituskeskeisyydestä ja kuormittavuudesta. Lukiokoulutusta on syytä kehittää myös sivistyksellisenä ja luovana yhteisönä sekä jopa laatia lukiokoulutukselle strateginen kehittämisvisio. Opetusteknologioita tulisi paremmin hyödyntää koulutus- ja opetuspalveluissa. Oppilaitosten yhteisöllisyyteen ja merkityksellisyyteen tulisi panostaa. Työelämätaitoja ja –kumppanuuksia tulisi edistää vahvemmin lukioissa

Selonteon yhteyttä tuoreisiin ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön ja lukiolakiin, joiden pohjalta toisen asteen koulutusta 2020-luvulla toteutetaan pitäisi lisätä. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö vastaa ainakin ammatillisen koulutuksen kehittämisen ja suuntaamisen näkökulmista moniin niistä haasteista ja tulevaisuuskuvan tarpeista, joita selonteossakin kuvataan. Ammatillisen koulutuksen takavuosien rahoitusleikkausten kaltaiset toimenpiteet vaikeuttavat kohtuuttomasti ammatillisen koulutuksen pitkäjänteistä kehittämistä.

Rahoituksesta on kerrottu hyvin ympäröivästä. Lukiokoulutuksen rahoitus on nyt liikaa kuntien hartioilla. Rahoituksen pitkäkestoisuus ja ennustettavuus turvattava. Riittävä valtionrahoitus tulisi varmistaa oppivelvollisuuden laajentamiseksi. 200 € / opiskelija ei riitä. Laatu järjestelmää tulisi kehittää myös lukiokoulutukseen

Koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ja toimenpiteet

S. 68 Uusien teknologioiden hyötyjen haltuunotto edellyttäisi erityisesti osaamis- ja koulutustason nostoa, panostuksia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan ja tavoitteellista yhteiskehittämistä eri sektoreiden kanssa sekä julkisen hallinnon toimintaa kehittämisen mahdollistajana. Julkisen sektorin panostusta kaivataan paitsi osaamisen kehittämiseen, myös innovaatioiden leviämisen varmistamiseen ja yhteentoimivuuden edistämiseen.

Lausunto: Opetusministeriön, TEM:n, korkeakoulujen ja aluekehittäjien vuoropuheluun on panostettava lisää. Esimerkiksi uusi EU:n ohjelmakausi tarjoaa mahdollisuuksia julkisen sektorin ja korkeakoulujen yhteistyön edelleen tiivistämiseen ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen. Tavoitteellista yhteiskehittämistä on edelleen lisättävä. Elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö ja innovaatiotoiminnan kehittyminen on saatava vahvemmin näkymään myös korkeakoulujen rahoituksessa.

Väestöennusteiden mukainen lasten ja nuorten määrän väheneminen tulee vaikuttamaan kaikkien koulutusasteiden palveluverkkoihin sekä tarvittavien opettajien määrään ja kelpoisuusehtoihin. Muuttuvassa ja yhä erilaisempia haasteita tarjoavassa yhteiskunnassa Oppilaitosjohtamisen kehittämiseen on syytä panostaa. Digitalisoitua ja muuttuva koulutus tarvitsee yhä enemmän strategista näkemystä jotta tulevaisuuden haasteisiin voidaan vastata hallitusti

Yliopistojen ja korkeakoulujen opettajankoulutuksen tulee seurata ja kehittyä nykyistä ketterämmin tulevaisuuden koulutustarpeiden mukaiseksi, niin koulutuspaikkamäärällisesti kuin laadullisestikin. Koulutuksessa ja opetuksessa korostuvat yhä enemmän valmiit digitaaliset ratkaisut, välineet ja mallit.

Lausunto: Selonteossa pitäisi kiinnittää selvästi enemmän huomiota koulutuksen tulevaisuuden tarpeiden analytiikkaan ja koulutuksen yhä jatkuvaan liiketoiminnallistumiseen. Merkittävä osa esimerkiksi digitaalisuuteen pohjautuvasta opetuksesta tai viestinnästä tehdään kaupallisilla sovelluksilla. Kuinka vastataan tähän kehitykseen?

Vapaa sivistystyö

Vapaa sivistystyö lisää ihmisten osaamista ja hyvinvointia ja tukee yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat myös merkittäviä toimijoita maahanmuuttajien kouluttajina. Jotta koulutuksen laadukas kehittäminen olisi mahdollista, rahoitus toteutetaan ennakoitavasti. Vapaan sivistystyön valtakunnallista verkostoa hyödynnetään aiempaa tehokkaammin koulutuksellisen tasa-arvon ja koulutuksen saavutettavuuden edistämiseksi, ja koulutuksessa hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan:

Lausunto:

Jatkuvan oppimisen toteutumista ja koulutusten tasa-arvoista saavutettavuutta tukee kattava vapaansivistystyön oppilaitosten verkosto, jonka toimintakyky on varmistettu vakaalla ja riittävällä rahoituksella. Tavoitteena tulee olla suunta, jossa opintomaksut eivät luo esteitä jatkuvan oppimisen toteutumiselle. Kehityssuunta, jossa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa tapahtuneen oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen osana muita opintoja tai työnantajien tarpeita tapahtuu jatkossa Koski-tietojärjestelmää hyödyntäen. Tämä selkeyttää vapaan sivistystyön oppilaitosten asemaa oppilaitosten joukossa ja sujuvoittaa käytäntöjä sekä organisaatioiden että kansalaisten näkökulmasta. Siirtyminen uusiin toimintatapoihin edellyttää kuitenkin riittävää resursointia, eikä kehittämistyön talousvaikutusten tule jäädä yksin oppilaitosten ylläpitäjien kannettaviksi.

Jatkuva oppiminen

S. 41 todetaan jatkuvasta oppimisesta: *”Osaamistarpeet eivät aina asetu koulutusjärjestelmän koulutustasolle, vaan niihin voitaisiin parhaiten vastata yhdistelemällä toisen asteen ja korkea-asteen sisältöjä. Työ-ikäisten käyttämät osaamispalvelut ovat edelleen liiaksi sidottuja kansalliseen tutkintorakenteeseen. Tarvitaan uusia ratkaisuja, joilla voidaan hankkia henkilökohtaisiin osaamistarpeisiin soveltuvaa osaamista.”*

Lausunto: Jatkuva oppiminen ja sen kehittäminen on ikääntyvän ja jatkuvassa muutoksessa olevan yhteiskunnan yksi keskeisimmistä teemoista. Koulutuspoliittisessa selonteossa ei tehdä linjauksia vaan viitataan jatkuvan oppimisen omaan prosessiin. Ylimääräisen hallinnon rakentaminen ei ole järkevää. Esimerkiksi alueellisesti eri koulutusasteen oppilaitosten, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin yhteistyöllä voidaan saavuttaa nykyaikaisia digitaalisuuteen ja palvelumuotoiluun perustuvia ratkaisuja.

Jotta monenlaisella osaamis pohjalla ja vanhentuneella osaamisella saataisiin potentiaalinen työväestö koulutautumaan lisää tai uudelleen, pitäisi panostaa oppimisen taitoihin. Monelle aikuisopiskelijalle voi olla iso kynnys lähteä opiskelemaan jos perusopinnot ovat jo aikanaan olleet vaikeita tai aiemmista opinnoista on pitkä aika.

Opiskeluun ja suorituksen saamiseen pitäisi olla tarjolla monenlaisia vaihtoehtoja.

Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Tavoitteet ovat tarpeellisia ja kannatettavia.

Kelpoisuuksien osalta joustavat lisäkoulutautumismahdollisuudet olisivat tärkeitä; myös opetuksenjärjestäjän on helpompaa valita virkaan monialaisia opettajia, joiden tehtävänkuvia voidaan tarvittaessa muuttaa esim. aineenopettajasta luokanopettajaksi tai päinvastoin

Luokan- ja aineenopettajien koulutukseen ehdottomasti erityisen tuen osaamista ja eriyttämisen taitoja

Eriyisopettajien virkarakenteeseen yksi selkeä vaihtoehto jota voi täydentää palkanlisillä tarvittaessa

Opetushenkilöstölle tulisi Ovtes:in puitteissa luoda aito mahdollisuus ja jopa velvoite koulutautumiseen ja osaamisen jatkuvaan päivittämiseen.

Lopuksi (katsotaan tälle sopiva kohta)

s. 15 todetaan, että *”koulutuspoliittiselle selonteolle laaditaan toimeenpanosuunnitelma. Toimeenpanon seurannassa arvioidaan myös riittävät rahoitustarpeet osana julkisen talouden suunnitelman valmistelua.”*

Lausunto: Tästä asiasta olisi kohtuullista laatia aikataulu, vaiheistus ja rahoitusarvio osana lausunnolla olevaa selontekoa sen konkretisoimiseksi.